

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØE
przedstawiona w dniu 6 października 2021 r.¹

Sprawa C-385/20

**EL,
TP
przeciwko
Caixabank SA**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Juzgado de Primera Instancia n° 49 de Barcelona (sąd pierwszej instancji nr 49 w Barcelonie, Hiszpania)]

Odesłanie prejudycjalne – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Dyrektywa 93/13/EWG – Umowa kredytu – Postępowanie sądowe zmierzające do stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umownego – Obciążenie przedsiębiorcy kosztami postępowania – Kwota kosztów postępowania zwracana konsumentowi – Pułap mający zastosowanie do wynagrodzenia adwokata w zależności od wartości przedmiotu sporu – Autonomia proceduralna – Zasada skuteczności

I. Wprowadzenie

1. W niniejszym wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym Juzgado de Primera Instancia n° 49 de Barcelona (sąd pierwszej instancji nr 49 w Barcelonie, Hiszpania) zwrócił się do Trybunału z dwoma pytaniami dotyczącymi wykładni dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich².

2. Wniosek ten wpisuje się w ramy sporu pomiędzy EL oraz TP, dwoma konsumentami, a Caixabank SA, instytucją finansową, dotyczącego wynagrodzenia adwokata, którego pokrycia ci pierwsi żądają od owej instytucji w ramach postępowania w sprawie ustalenia kosztów. Postępowanie to jest następstwem orzeczenia co do istoty, w którym na wniosek tych konsumentów stwierdzono nieuczciwy charakter warunków umownych zawartych w umowie kredytu wiążącej strony, nakazano zwrot kwot nienależnie zapłaconych przez wspomnianych konsumentów na podstawie tych warunków i obciążono Caixabank kosztami postępowania.

3. W tym kontekście sąd odsyłający zwraca się do Trybunału zasadniczo o ustalenie, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności nakładają na państwa członkowskie obowiązek przewidzenia w prawie krajowym, w odniesieniu do postępowań cywilnych dotyczących nieuczciwych warunków umownych, prawa konsumentów, którzy wygrali

¹ Język oryginału: francuski.

² Dyrektywa Rady z dnia 5 kwietnia 1993 r. (Dz.U. 1993, L 95, s. 29).

sprawę, do otrzymania od przedsiębiorcy, który sprawę przegrał, pełnego zwrotu poniesionych przez nich kosztów sądowych, w tym wartości wynagrodzenia swobodnie uzgodnionego z adwokatem³, przy czym państwa te nie mają możliwości ustalenia pewnych granic w tej dziedzinie.

4. W niniejszej opinii wyjaśnię, że w ramach autonomii proceduralnej państw członkowskich przysługuje im szeroki zakres uznania przy ustanawianiu przepisów dotyczących ustalania kosztów sądowych mających zastosowanie do postępowań cywilnych dotyczących nieuczciwych warunków umownych, w tym, w odniesieniu do wynagrodzenia adwokata strony wygrywającej, pułapu uzależnionego od wartości przedmiotu sporu. Moim zdaniem art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności wymagają jedynie, aby przepisy te umożliwiały konsumentom odzyskanie kwoty uzasadnionej i proporcjonalnej w stosunku do kosztów, jakie muszą oni obiektywnie ponieść w celu wszczęcia takiego sporu. Do sądu odsyłającego będzie należało zbadanie, czy ma to miejsce w postępowaniu głównym.

II. Ramy prawne

A. Dyrektywa 93/13

5. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Państwa członkowskie [u]stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta [...]”.

6. Zgodnie z art. 7 ust. 1 tej dyrektywy:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami”.

B. Prawo hiszpańskie

7. W prawie hiszpańskim przepisy dotyczące kosztów postępowania cywilnego zawarte są w ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (ustawie 1/2000 – kodeks postępowania cywilnego) z dnia 7 stycznia 2000 r. (BOE nr 7 z dnia 8 stycznia 2000 r., s. 575, zwanej dalej „LEC”).

8. Artykuł 243 LEC stanowi:

„1. We wszelkiego rodzaju postępowaniach i w każdej instancji ustalenia kosztów dokonuje sekretarz sądu, który rozpoznawał sprawę lub odwołanie, a w odpowiednim przypadku sekretarz, który jest odpowiedzialny za egzekucję.

[...]

³ W niniejszej opinii będę używał terminu „koszty sądowe” sensu largo w ten sposób, że obejmuje on wynagrodzenie adwokata pokrywane przez strony postępowania w ramach postępowania sądowego.

Sekretarz zmniejsza wysokość wynagrodzenia adwokatów i innych przedstawicieli zawodowych, którzy nie podlegają określonej stawce, w sytuacji gdy wspomniane wynagrodzenie przekracza pułap, o którym mowa w art. 394 ust. 3 i nie stwierdzono, że strona postępowania obciążonego kosztami dopuściła się niedbalstwa”.

9. Artykuł 251 LEC stanowi:

„Wartość przedmiotu sporu ustala się na podstawie interesu gospodarczego roszczenia, który oblicza się zgodnie z następującymi zasadami:

1. Jeżeli dochodzi się określonej kwoty pieniężnej, wartość przedmiotu sporu stanowi owa kwota, a w braku jej określenia, nawet w sposób pośredni, uznaje się, że przedmiot sporu ma nieokreśloną wartość.

[...]

8. W sprawach dotyczących istnienia, ważności lub skuteczności zobowiązania jego wartość stanowi łączna kwota należności, nawet płaconych ratalnie. Takie kryterium wyceny ma zastosowanie w postępowaniach, w których przedmiotem jest utworzenie, zmiana lub wygaśnięcie zobowiązania lub prawa osobistego, o ile nie znajdzie zastosowania inna zasada z niniejszego artykułu”.

10. Artykuł 394 LEC przewiduje:

„1. Koszty postępowań deklaratoryjnych w pierwszej instancji obciążają stronę, której żadne z żądań nie zostało uwzględnione, chyba że sąd uzna, należycie uzasadniając swoje rozstrzygnięcie, że sprawa poruszała istotne wątpliwości natury faktycznej lub prawnej.

[...]

3. W przypadku gdy na podstawie postanowień ust. 1 niniejszego artykułu kosztami została obciążona strona przegrywająca, strona ta jest zobowiązana do zapłaty, z tytułu kwoty odpowiadającej wynagrodzeniu adwokatów i innych przedstawicieli zawodowych, którzy nie podlegają taryfie lub stawkom, łącznej kwoty, która nie przekracza jednej trzeciej wartości przedmiotu sporu, każdej osobie uczestniczącej w postępowaniu, która uzyskała takie korzystne dla niej orzeczenie. W tym celu wartość roszczeń, których wartość nie jest możliwa do oszacowania, ustala się na 18 000 EUR, chyba że z uwagi na złożoność sprawy sąd postanowi inaczej.

Przepisy poprzedniego ustępu nie mają zastosowania, jeżeli sąd stwierdzi, że strona obciążona kosztami postępowania dopuściła się niedbalstwa”.

11. Artykuł 411 LEC stanowi:

„Zmiany zaistniałe po wszczęciu postępowania dotyczące zamieszkania stron, spornego mienia lub przedmiotu sporu nie zmieniają jurysdykcji i właściwości, które są ustalane na podstawie dowodów przedstawionych w chwili wszczęcia postępowania”.

III. Spór w postępowaniu głównym, pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

12. Z postanowienia odsyłającego i z uwag przedstawionych przed Trybunałem wynika, że w dniu 25 kwietnia 2008 r. EL i TP zawarli z Caixabank umowę kredytu obejmującą zasadniczo kwotę 159 000 EUR. Niemniej jednak umowa ta zawierała szereg warunków tzw. wielowalutowych, a kredyt był denominowany w jenach japońskich (JPY).

13. W dniu 10 października 2016 r. EL i TP wytoczyli przed Juzgado de Primera Instancia n° 49 de Barcelona (sądem pierwszej instancji nr 49 w Barcelonie) powództwo przeciwko Caixabank, po pierwsze, o stwierdzenie nieważności tych „wielowalutowych” warunków ze względu na ich nieuczciwy charakter, po drugie, o ponowne obliczenie salda kredytu (umowa utrzymana w euro), oraz po trzecie, o zobowiązanie banku do zwrotu kwot, które EL i TP zapłacili w sposób nadmierny od czasu zawarcia umowy.

14. W pozwie powodowie w postępowaniu głównym wskazali, że wartość przedmiotu sporu była nieokreślona. W tym względzie podnieśli oni w istocie, że jakkolwiek saldo kredytu w dniu wniesienia pozwu wynosiło 127 269,15 EUR, to jednak powinno ono ulec zmianie w wyniku stwierdzenia nieważności „wielowalutowych” warunków i zostać dostosowane po ustaleniu wszystkich kosztów i prowizji poniesionych na podstawie owych warunków. Wartość ta została następnie ustalona w ten sposób w postanowieniu o dopuszczeniu powództwa.

15. Wyrokiem z dnia 29 listopada 2018 r. Juzgado de Primera Instancia n° 49 de Barcelona (sąd pierwszej instancji nr 49 w Barcelonie) uwzględnił powództwo EL i TP. Sąd ten stwierdził nieważność zaskarżonych „wielowalutowych” warunków i nakazał Caixabank zwrócenie konsumentom ewentualnych zapłaconych kwot, które przekraczały kwoty, które powinni byli oni zapłacić, gdyby kredyt od początku był denominowany w euro, powiększonych o odsetki ustawowe. Ponadto sąd ten obciążył Caixabank kosztami postępowania. Wyrok ten stał się następnie prawomocny.

16. Następnie w ramach postępowania akcesoryjnego w sprawie ustalenia kosztów adwokat EL i TP wystąpił do właściwego sekretarza sądu o zwrot kosztów związanych z postępowaniem w wysokości 25 188,91 EUR, w tym na podstawie faktury na 19 007,89 EUR z tytułu wynagrodzenia adwokata. Dla celów obliczenia rzeczonego wynagrodzenia podstawą tego żądania była kwota 127 269,15 EUR jako wartość przedmiotu sporu, czyli saldo kredytu w dniu wniesienia powództwa⁴.

17. Caixabank zakwestionował żądane koszty, twierdząc, że są one wygórowane. Postanowieniem z dnia 1 października 2019 r. sekretarz sądu uwzględnił to zażalenie. Uznał on w szczególności, że na podstawie art. 251 i 411 LEC, zgodnie z ich wykładnią dokonaną przez sądy hiszpańskie, wartość przedmiotu sporu ustalona w chwili wniesienia powództwa nie może ulec zmianie na późniejszym etapie postępowania ani tym bardziej przy ustalaniu kosztów. W niniejszym przypadku, ponieważ w postanowieniu o dopuszczeniu powództwa ustalono, zgodnie z tym, co zostało wskazane w pozwie, że wartość przedmiotu sporu była nieokreślona, należało ją również uznać za taką do celów ustalenia kosztów. W konsekwencji wartość tę należało jego zdaniem oszacować na kwotę 30 000 EUR z tytułu podlegających zwrotowi kosztów wynagrodzenia adwokata zgodnie z wytycznymi w zakresie ustalania kosztów izby adwokackiej w Barcelonie. Ponadto

⁴ Informacje te nie zostały zawarte w postanowieniu odsyłającym. Wynikają one z uwag przedstawionych przez EL i TP oraz przez Caixabank (zob. w tym względzie pkt 23 niniejszej opinii).

na podstawie art. 394 ust. 3 LEC Caixabank może być zobowiązany jedynie do zwrotu powodom w postępowaniu głównym kosztów wynagrodzenia adwokata nieprzekraczających jednej trzeciej tej kwoty.

18. Ze swej strony powodowie w postępowaniu głównym wnieśli skargę o rewizyjną na powyższe orzeczenie. W tych okolicznościach Juzgado de Primera Instancia n° 49 de Barcelona (sąd pierwszej instancji nr 49 w Barcelonie), powziawszy wątpliwości co do zgodności art. 251, art. 394 ust. 3 i art. 411 LEC, zgodnie z ich wykładnią dokonaną przez sądy hiszpańskie, z dyrektywą 93/13, postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy wykładnia sądowa art. 251, [art.] 394 ust. 3 i art. 411 [LEC] dokonana w orzeczeniu z dnia 1 października 2019 r., zgodnie z którą wartość przedmiotu sporu zrównuje się z interesem gospodarczym sporu, co w konsekwencji prowadzi do zmniejszenia wynagrodzenia, jakie konsument zapłacił swojemu adwokatowi, poprzez przyjęcie za podstawę stałej kwoty (18 000 EUR) określonej przez ustawę wyłącznie na wypadek, gdy nie można ustalić wartości przedmiotu sporu, a nie na wypadek, gdy wspomniana wartość nie została określona, jest sprzeczna z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy [93/13], ponieważ nie można przywrócić sytuacji faktycznej i prawnej, w jakiej znajdowałby się konsument, gdyby wspomniany warunek nie istniał, pomimo sądowego stwierdzenia nieuczciwego charakteru tego warunku na jego korzyść, oraz ponieważ nie usunięto nieuzasadnionej przesłanki procesowej związanej z ograniczeniem kosztów, które to usunięcie zagwarantowałoby konsumentowi najbardziej odpowiednie i skuteczne środki w celu zgodnego z prawem wykonywania swoich praw?

2) Czy art. 394 ust. 3 LEC jest jako taki sprzeczny z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy [93/13] i czyni sądowe dochodzenie praw, jakie wspomniana dyrektywa przyznaje konsumentom, niemożliwym lub nadmiernie uciążliwym, ponieważ w artykule tym nałożono na konsumenta ograniczenie polegające na tym, że musi on ponosić część własnych kosztów poniesionych w ramach postępowania i nie może ponownie znaleźć się w sytuacji faktycznej i prawnej, w jakiej znajdowałby się, gdyby wspomniany warunek nie istniał, pomimo sądowego stwierdzenia nieuczciwego charakteru tego warunku na jego korzyść, oraz ponieważ nie usunięto nieuzasadnionej przesłanki procesowej związanej z ograniczeniem kosztów, które to usunięcie zagwarantowałoby konsumentowi najbardziej odpowiednie i skuteczne środki w celu zgodnego z prawem wykonywania swoich praw?”.

19. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym z dnia 7 lipca 2020 r. wpłynął do Trybunału w dniu 12 sierpnia tego samego roku. EL i TP, Caixabank, rządy hiszpański i polski oraz Komisja Europejska przedstawili Trybunałowi uwagi na piśmie. Te same strony i zainteresowani, z wyjątkiem rządu polskiego, odpowiedzieli również na piśmie na pytania zadane przez Trybunał w dniu 11 maja 2021 r.

IV. Analiza

A. W przedmiocie właściwości

20. Na wstępie rząd hiszpański oraz zasadniczo Caixabank podnoszą brak właściwości Trybunału do rozpoznania niniejszych pytań prejudycjalnych.

21. Moim zdaniem zarzut ten należy oddalić. Chociaż prawdą jest, że kwestie dotyczące ustalenia kosztów w postępowaniach cywilnych nie są jako takie objęte zakresem stosowania dyrektywy 93/13, to jednak pragnę przypomnieć, że spór w postępowaniu głównym dotyczy nieuczciwego charakteru – w rozumieniu tej dyrektywy – szeregu warunków umownych. Te kwestie proceduralne zostały zatem podniesione w ramach sporu dotyczącego praw, jakie konsumenci wywodzą ze wspomnianej dyrektywy. W tym kontekście należy ustalić, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 tej dyrektywy w związku z zasadą skuteczności stoją na przeszkodzie hiszpańskim przepisom dotyczącym kosztów postępowania. Sytuacja ta jest zatem objęta zakresem prawa Unii, a przedstawione pytania dotyczą wykładni tego prawa. Trybunał jest zatem w sposób oczywisty właściwy do ich rozpoznania⁵.

B. W przedmiocie dopuszczalności

22. Caixabank i rząd hiszpański podnoszą również, że pytania prejudycjalne są niedopuszczalne. Ich zdaniem, *po pierwsze*, postanowienie odsyłające nie zawiera informacji w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania.

23. Prawdą jest, że kwota wynagrodzenia żądanego przez adwokata powodów w postępowaniu głównym w ramach ustalania kosztów nie została określona w postanowieniu odsyłającym, które nie wskazuje również, czy kwota ta przekracza pułap przewidziany w art. 394 ust. 3 LEC. Niemniej jednak poza tym, że informacje te znajdują się w uwagach stron w postępowaniu głównym, opis okoliczności faktycznych zawarty w tym postanowieniu, jakkolwiek zwięzły, jest moim zdaniem wystarczający, aby zrozumieć sytuację, na których opierają się pytania prejudycjalne, i aby umożliwić Trybunałowi udzielenie na nie użytecznej odpowiedzi.

24. *Po drugie*, Caixabank podkreśla, że istnieje sprzeczność między treścią pytania pierwszego a treścią postanowienia odsyłającego. Sąd odsyłający sugeruje bowiem w tym pytaniu, że kwota 18 000 EUR wymieniona w art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie drugie LEC została przyjęta jako podstawa obliczenia podlegających zwrotowi kosztów wynagrodzenia adwokata na rzecz EL i TP, podczas gdy w postanowieniu tym wskazano, że w rzeczywistości sekretarz sądu przyjął za podstawę kwotę 30 000 EUR przewidzianą w wytycznych dotyczących ustalania kosztów izby adwokackiej w Barcelonie.

25. Wydaje mi się, że w postanowieniu odsyłającym rzeczywiście występuje sprzeczność w tej kwestii. W postanowieniu tym nie wyjaśniono zresztą również powodów, dla których zastosowano wspomnianą kwotę 30 000 EUR zamiast kwoty wskazanej w rzeczonym art. 394 ust. 3. Jednakże moim zdaniem sprzeczność ta nie jest wystarczająca, aby uznać przedstawione pytania za niedopuszczalne. Trybunał będzie musiał bowiem udzielić ogólnej odpowiedzi w odniesieniu do zgodności krajowego systemu ustalania kosztów przewidującego pułap podlegających zwrotowi kosztów wynagrodzenia adwokata uzależniony od wartości przedmiotu sporu, bez względu na ową wartość rzeczywiście przyjętą w postępowaniu głównym. Kwota ta nie ma zatem decydującego znaczenia dla wnioskowanej wykładni.

⁵ Zobacz analogicznie wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 i C-259/19, zwany dalej „wyrokiem Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria”, EU:C:2020:578, pkt 45). Jakkolwiek w wyrokach z dnia 27 marca 2014 r., Torralbo Marcos (C-265/13, EU:C:2014:187) oraz z dnia 8 grudnia 2016 r., Eurosaneamientos i in. (C-532/15 i C-538/15, EU:C:2016:932), na które powołują się Caixabank i rząd hiszpański, Trybunał uznał się za niewłaściwy do udzielenia odpowiedzi na pytania dotyczące zgodności krajowych przepisów proceduralnych z prawem Unii, to jednak stało się tak właśnie ze względu na to, że pytania te zostały przedstawione w ramach sporów, które nie dotyczyły praw wywodzonych z prawa Unii.

26. *Po trzecie*, Caixabank i rząd hiszpański podnoszą, że postanowienie odsyłające zawiera niczym niepoparte, a nawet błędne twierdzenia. W szczególności w postanowieniu tym sąd odsyłający zasugerował, że powodowie w postępowaniu głównym zapłacili – a przynajmniej muszą zapłacić – całość wynagrodzenia dochodzonego przez ich adwokata w ramach ustalania kosztów, bez poparcia tego twierdzenia, pomimo że z akt sprawy wynika, że tak nie jest. Z tego powodu przedstawione pytania są hipotetyczne. Nie ma żadnych wątpliwości co do tego, że powodowie w postępowaniu głównym otrzymają od Caixabank, na podstawie hiszpańskich przepisów dotyczących kosztów, zwrot wszystkich poniesionych przez nich kosztów sądowych⁶.

27. W tym względzie wystarczy przypomnieć, że w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, ocena stanu faktycznego sprawy należy wyłącznie do sądu krajowego. Trybunał jest uprawniony jedynie do orzekania w przedmiocie wykładni aktu prawa Unii na podstawie okoliczności faktycznych przedstawionych mu przez ten sąd⁷. Caixabank i rząd hiszpański nie mogą zatem podważać przed Trybunałem przyjętego przez sąd odsyłający w pytaniach założenia o charakterze faktycznym, zgodnie z którym powodowie w postępowaniu głównym uiszcili wynagrodzenie, którego domagał się ich adwokat, lub przynajmniej powinni to uczynić w zakresie, w jakim kosztów tego wynagrodzenia nie można przenieść na stronę pozwaną w postępowaniu głównym.

28. *Wreszcie* rząd hiszpański kwestionuje w szczególności dopuszczalność pytania pierwszego w zakresie, w jakim dotyczy ono zasady „perpetuatio iurisdictionis”, skodyfikowanej w art. 411 LEC, powołując się na szereg okoliczności, które moim zdaniem dotyczą istoty tego pytania⁸. W konsekwencji, choć mogą być one brane pod uwagę przy udzielaniu odpowiedzi na wspomniane pytanie, okoliczności te nie mają moim zdaniem znaczenia dla oceny jego dopuszczalności⁹.

C. Co do istoty

29. Tłem niniejszej sprawy jest problematyka dobrze znana Trybunałowi¹⁰, dotycząca mianowicie umów o kredyt denominowany w walucie obcej zawieranych przez konsumentów z instytucjami bankowymi, między innymi hiszpańskimi.

30. W niniejszym przypadku EL i TP zawarli z Caixabank taką umowę o kredyt, denominowany w jenach japońskich (JPY). Niemniej jednak konsumenci ci wytoczyli powództwo o stwierdzenie nieuczciwego charakteru zawartych w owej umowie „wielowalutowych” warunków, które skutkowały indeksacją płatności miesięcznych rat według kursu tej waluty.

⁶ W umowie o wynagrodzenie zawartej przez powodów w postępowaniu głównym z ich adwokatem wskazano bowiem, że uzgodnili oni wynagrodzenie stałe i wynagrodzenie zmienne, mające zastosowanie w przypadku korzystnego wyroku i obciążenia banku kosztami postępowania. Jedynie stała część o wartości 1200 EUR (bez podatku) powinna zostać uregulowana przez wspomnianych powodów. Natomiast wynagrodzenie zmienne powinno być bezpośrednio pobrane przez adwokata z kwoty uzyskanych kosztów. Tymczasem kwota 1200 EUR jest niższa od pułapu przewidzianego w art. 394 ust. 3 LEC i pokrywa się w znacznej mierze pokryta z kwotą, jaką Caixabank zgadza się zapłacić tytułem kosztów.

⁷ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 29 kwietnia 2021 r., Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁸ Zobacz w odniesieniu do tych okoliczności pkt 76 i 77 niniejszej opinii.

⁹ Zobacz analogicznie wyrok z dnia 4 października 1991 r., Society for the Protection of Unborn Children Ireland (C-159/90, EU:C:1991:378, pkt 15).

¹⁰ Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282); z dnia 20 września 2017 r., Andricu i in. (C-186/16, EU:C:2017:703); a także z dnia 10 czerwca 2021 r., BNP Paribas Personal Finance (C-609/19, EU:C:2021:469).

31. Pytania prejudycjalne przedstawione przez sąd odsyłający nie dotyczą zgodności spornych warunków umownych z prawem Unii. Ich nieuczciwy charakter w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 został już stwierdzony przez ten sąd w prawomocnym wyroku¹¹. W tych okolicznościach wspomniany sąd, zgodnie z art. 6 ust. 1 tej dyrektywy, wyłączył stosowanie tych warunków (stwierdzając ich bezwzględną nieważność przewidzianą w prawie hiszpańskim) i w pozostałym zakresie utrzymał umowę w mocy, a zatem waluta euro stała się jedyną walutą kredytu¹². Sąd ten nakazał również Caixabank zwrócić powodom w postępowaniu głównym ewentualnych kwot nienależnie wpłaconych przez nich na podstawie wspomnianych warunków, co oznaczało przeliczenie rat miesięcznych, które zapłaciliby, gdyby kredyt od początku był denominowany w euro, a także ustalenie kwoty opłat i prowizji naliczonych przez ten bank w związku z mechanizmem „wielowalutowym”.

32. Niniejsze pytania prejudycjalne dotyczą natomiast kwestii dokładnej wysokości kosztów, a konkretnie wynagrodzenia adwokata, których zwrot powodowie w postępowaniu głównym mają prawo uzyskać od Caixabank w wyniku tego powództwa na podstawie prawa hiszpańskiego.

33. W tym względzie hiszpańskie przepisy przewidują w istocie, że w ramach postępowania cywilnego strona przegrywająca zostaje co do zasady obciążona kosztami postępowania poniesionymi przez stronę wygrywającą, w tym wynagrodzeniem adwokata tej ostatniej¹³. W niniejszej sprawie Caixabank został zatem obciążony kosztami poniesionymi przez EL i TP.

34. Po uprawomocnieniu się orzeczenia w sprawie kosztów właściwy sekretarz sądu rozpoznającego sprawę¹⁴ określa i dostosowuje dokładną kwotę kosztów podlegających zwrotowi na rzecz strony wygrywającej w ramach postępowania w sprawie ustalenia kosztów, uwzględniając faktury przedstawione przez adwokatów, pełnomocników sądowych lub innych zaangażowanych biegłych oraz uwzględniając okoliczności sprawy, w szczególności *wartość przedmiotu sporu*, ale także pracę rzeczywiście wykonaną przez te osoby, czas poświęcony na sprawę oraz jej złożoność.

35. Niemniej jednak, *po pierwsze*, w art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie pierwsze LEC przewidziano pułap mający zastosowanie w szczególności do wynagrodzenia adwokata strony wygrywającej. Konkretnie strona obciążona kosztami postępowania może co do zasady¹⁵ być zobowiązana do zapłaty w odniesieniu do tego wynagrodzenia maksymalnie łącznej kwoty *nieprzekraczającej jednej trzeciej wartości przedmiotu sporu*. Jeżeli dochodzone wynagrodzenie adwokata przekracza ten pułap, sekretarz sądu powinien zwykle dokonać „obniżenia” tego wynagrodzenia¹⁶.

¹¹ W postanowieniu odsyłającym nie wyjaśniono powodów, dla których sporne warunki umowne zostały uznane za nieuczciwe. Z uwag rządu hiszpańskiego wynika jednak, że sądy hiszpańskie kontrolują w rygorystyczny sposób tego rodzaju „wielowalutowe” warunki i zasadniczo uważają, iż nie są one wystarczająco przejrzyste dla konsumentów. Zobacz w odniesieniu do orzecznictwa Trybunału dotyczącego wymogów przejrzystości mających zastosowanie do analogicznych warunków umownych wyrok z dnia 10 czerwca 2021 r., BNP Paribas Personal Finance (C-609/19, EU:C:2021:469, pkt 40–57 i przytoczone tam orzecznictwo).

¹² Zobacz, w odniesieniu do przesłanek takiego utrzymania umowy w mocy, w szczególności wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, pkt 40).

¹³ Zobacz art. 394 ust. 1 LEC.

¹⁴ Zobacz art. 243 LEC.

¹⁵ Zobacz w tym względzie pkt 67 niniejszej opinii.

¹⁶ Zobacz art. 243 LEC.

36. W tym kontekście, *po drugie*, zgodnie z art. 251 LEC wartość przedmiotu sporu powinna zostać określona w pozwie w zależności od interesu gospodarczego, jaki powód ma w wytoczeniu powództwa. W tym względzie w ust. 1 tego artykułu przewidziano, że jeżeli żąda się określonej kwoty, wartość przedmiotu sporu odpowiada tej kwocie, i że w braku jej określenia, choćby w sposób pośredni, wartość przedmiotu sporu uważa się za nieokreśloną.

37. W niniejszym przypadku EL i TP początkowo wskazali w swoim pozwie, że wartość przedmiotu sporu jest nieokreślona. W tym kontekście wyjaśnili oni w istocie, że mimo iż interes gospodarczy, jaki mają oni w powództwie, stanowi saldo kredytu w dniu jego zaciągnięcia (około 120 000 EUR), to w wyniku stwierdzenia nieważności „wielowalutowych” warunków należy zmienić owo saldo. W związku z tym należało zaczekać na orzeczenie co do istoty sprawy, aby móc poznać tę dokładną wartość. Następnie w ramach ustalania kosztów powodowie w postępowaniu głównym określili tę wartość dla celów obliczenia podlegających zwrotowi kosztów wynagrodzenia adwokata jako saldo kredytu.

38. Jednakże zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Tribunal Supremo (sądu najwyższego, Hiszpania) w zastosowaniu zasady proceduralnej „perpetuatio iurisdictionis”, skodyfikowanej w art. 411 LEC, wartość przedmiotu sporu ustalona w postanowieniu o dopuszczeniu powództwa, zgodnie ze wskazaniem zawartym w pozwie, nie może już zostać zmieniona na późniejszym etapie postępowania ani tym bardziej po jego zakończeniu w ramach ustalania kosztów. Sekretarz sądu zastosował to orzecznictwo w sprawie w postępowaniu głównym. Stwierdził on, że w niniejszej sprawie wartość przedmiotu sporu powinna zostać uznana w sposób niezmienny, również do celów tego ustalania kosztów, za nieokreśloną¹⁷.

39. Wykładnia ta skutkuje ograniczeniem wysokości wynagrodzenia adwokata, które powodowie w postępowaniu głównym mogą odzyskać od Caixabank. W istocie według (przynajmniej części)¹⁸ hiszpańskiego orzecznictwa sprawy, w których wartość przedmiotu sporu jest „nieokreślona”, należy bowiem traktować tak samo jak sprawy w których wartość przedmiotu sporu nie jest „możliwa do oszacowania” w rozumieniu art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie drugie LEC. W przepisie tym przewidziano, że co do zasady¹⁹ wartość przedmiotu sporu w takich sprawach jest szacowana, wyłącznie do celów ustalenia kosztów, na 18 000 EUR. W związku z tym zgodnie z pułapem przewidzianym w art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie pierwsze LEC strona przegrywająca może być jedynie zobowiązana do zwrotu kosztów wynagrodzenia adwokata do wysokości maksymalnie jednej trzeciej tej kwoty, czyli 6000 EUR.

40. Pragnę jednak przypomnieć, że w niniejszej sprawie orientacyjna kwota w wysokości 18 000 EUR – jak się wydaje – nie została zastosowana. Zamiast tego przyjęto kwotę w wysokości 30 000 EUR²⁰. Na podstawie spornego pułapu powodowie w postępowaniu głównym mogli domagać się od Caixabank tytułem wynagrodzenia adwokata maksymalnej kwoty 10 000 EUR. W każdym wypadku problem pozostaje taki sam. Jeżeli, tak jak w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym, konsument i jego adwokat uzgodnili wynagrodzenie w kwocie przekraczającej wspomniany pułap (w niniejszym przypadku ok. 26 000 EUR), nadwyżka powinna zostać zapłacona przez pierwszego z nich.

¹⁷ Zobacz pkt 16 i 17 niniejszej opinii.

¹⁸ EL i TP podważają tę opinię (zob. pkt 74 niniejszej opinii).

¹⁹ Chyba że ze względu na złożoność sprawy sąd postanowi inaczej.

²⁰ Zobacz pkt 24 i 25 niniejszej opinii.

41. Tymczasem zdaniem EL i TP, których stanowisko popiera Komisja przed Trybunałem, taki rezultat jest niezgodny z prawem Unii. Gdyby konsument musiał pokryć całość lub część kosztów poniesionych w celu dochodzenia przed sądem praw przysługujących mu na podstawie dyrektywy 93/13, w tym wynagrodzenie uzgodnione ze swoim adwokatem, i to pomimo tego, że wygrał on sprawę co do istoty (sąd rozpoznający sprawę stwierdził nieuczciwy charakter zaskarżonego warunku i zobowiązał przedsiębiorcę do zwrotu kwot zapłaconych na jego podstawie), przywrócenie sytuacji prawnej i faktycznej tego konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczonoego warunku, jak wymagają tego art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 tej dyrektywy, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w wyroku Gutiérrez Naranjo i in.²¹, nie byłoby możliwe. Stanowiłoby to również przeszkodę w wykonywaniu przez konsumentów praw, które wywodzą oni ze wspomnianej dyrektywy.

42. W tym kontekście, *po pierwsze*, pytanie drugie sądu odsyłającego, które należy zbadać w pierwszej kolejności, zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak art. 394 ust. 3 LEC, które przewiduje w ramach ustalania kosztów poniesionych przez strony sporu dotyczącego nieuczciwego charakteru warunku umownego pułap mający zastosowanie do kosztów wynagrodzenia adwokata podlegających zwrotowi konsumentowi, który wygrał sprawę, przez przedsiębiorcę obciążonego kosztami postępowania, w zależności od wartości przedmiotu sporu. Wyjaśnię w sekcji 1, dlaczego co do zasady tak nie jest.

43. *Po drugie*, w pytaniu pierwszym, które należy zbadać w drugiej kolejności, sąd odsyłający zastanawia się, czy wykładnia sądowa art. 251, art. 394 ust. 3 i art. 411 LEC, zgodnie z którą w przypadku gdy konsument wskazał w pozwie wartość przedmiotu sporu jako nieokreśloną, nie może on już zmienić tej wartości w ramach ustalania kosztów i zgodnie z którą sprawy, w których wartość przedmiotu sporu jest nieokreślona, są szacowane na kwotę 18 000 EUR (lub raczej w niniejszym przypadku na kwotę 30 000 EUR) dla celów obliczania podlegającego zwrotowi wynagrodzenia adwokata, jest sprzeczna z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13. W sekcji 2 przedstawię powody, dla których – z zastrzeżeniem dokonania pewnych ustaleń przez sąd odsyłający – nie sądzę, aby tak było.

1. W przedmiocie okoliczności, że prawo Unii co do zasady nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które ustala pułap wysokości kosztów podlegających zwrotowi na rzecz konsumenta (pytanie drugie)

44. Jak podkreśla rząd polski, pytanie drugie sądu odsyłającego, przeformułowane w pkt 42 niniejszej opinii, sprowadza się zasadniczo do ustalenia, czy dyrektywa 93/13 nakłada na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia prawa konsumenta, który wygrał sprawę w ramach powództwa mającego na celu stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku umownego, do uzyskania od danego przedsiębiorcy zwrotu całości kosztów sądowych poniesionych przez niego w tym postępowaniu.

45. W przeciwieństwie do EL i TP, a podobnie jak rządy hiszpański i polski, nie jestem tego zdania.

46. *W pierwszej kolejności* – nie sądzę, aby dokonana przez Trybunał w wyroku Gutiérrez Naranjo wykładnia art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 jako taka stanowiła odpowiedź na to pytanie.

²¹ Wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r. (C-154/15, C-307/15 i C-308/15, zwany dalej „wyrokiem Gutiérrez Naranjo”, EU:C:2016:980, pkt 61, 62).

47. W tym względzie pragnę przypomnieć, że we wspomnianym art. 6 ust. 1 określono cel, zgodnie z którym nieuczciwe warunki w umowach zawieranych pomiędzy przedsiębiorcami a konsumentami nie powinny być „wiązące” dla konsumentów. W wyroku Gutiérrez Naranjo Trybunał wyjaśnił, że zgodnie z tym przepisem nieuczciwy warunek „należy co do zasady uznać za nigdy nie istniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta”. W związku z tym stwierdzenie przez sąd nieuczciwego charakteru warunku umownego „powinno mieć co do zasady skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczzonego warunku”²².

48. Poprzez to ostatnie stwierdzenie Trybunał wywiódł z owego art. 6 ust. 1 „środek ochrony prawnej” (*remedy*) na rzecz konsumentów, a mianowicie prawo do zwrotu ewentualnych nienależnie zapłaconych kwot na podstawie nieuczciwego warunku umownego, tak aby skutki wywołane już przez taki warunek, wbrew celowi wyznaczonemu w tym przepisie, mogły w miarę możliwości zostać usunięte z mocą wsteczną²³.

49. W niniejszej sprawie powodowie w postępowaniu głównym powołali się skutecznie na to prawo przed sądem. Skutki wywołane już przez sporne „wielowalutowe” warunki powinny, zgodnie z prawomocnym orzeczeniem wydanym przez sąd odsyłający, zostać usunięte z mocą wsteczną przez Caixabank. Sytuacja prawna i faktyczna konsumentów, w jakiej znajdowałiby się oni w braku rzeczzonego warunku, zgodnie z rozumieniem Trybunału, została zatem przywrócona pod względem prawnym.

50. Natomiast kwestia „środka ochrony prawnej” uzyskanego co do istoty przez konsumentów nie może być mylona z kwestią ustalenia kosztów poniesionych przez konsumentów w związku z postępowaniem sądowym, której art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie reguluje.

51. Przepisy dotyczące ustalania kosztów w sprawach cywilnych stanowią bowiem przepisy proceduralne. W przypadku gdy są one stosowane w ramach powództwa wytoczonego przez konsumenta i mającego na celu stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku umownego w rozumieniu dyrektywy 93/13, przepisy te wpisują się – że powtórzę usankcjonowaną formułę – w „zasady postępowania w sprawach mających za przedmiot ochronę praw jednostki wynikających z prawa Unii”²⁴. Jak podkreślają rządy hiszpański i polski, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału takie zasady postępowania wchodzą w zakres, w braku harmonizacji w prawie Unii, *autonomii proceduralnej państw członkowskich*, z zastrzeżeniem zasad równoważności i skuteczności²⁵.

52. W tym kontekście, w *drugiej kolejności*, należy przypomnieć, jak czyni to rząd polski, że ogólnie rzecz ujmując zasada skuteczności (jedyna rozpatrywana w niniejszej sprawie²⁶) nie stoi zasadniczo na przeszkodzie temu, aby konsument ponosił pewne koszty sądowe, gdy wnosi powództwo o stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku umownego. Niemniej jednak koszty postępowania nie mogą być tak wysokie, aby czyniły wykonywanie przez konsumenta

²² Wyrok Gutiérrez Naranjo, pkt 61.

²³ Zobacz wyrok Gutiérrez Naranjo (pkt 62: „[O]bowiązek wyłączenia przez sąd krajowy nieuczciwego warunku umownego nakazującego zapłatę kwot, które okazują się nienależne, wiąże się co do zasady z odpowiednim skutkiem restytucyjnym dotyczącym tych kwot”).

²⁴ Zobacz w szczególności wyrok Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, (pkt 83, 95 i przytoczone tam orzecznictwo).

²⁵ Zobacz w szczególności wyrok Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, (pkt 83, 95 i przytoczone tam orzecznictwo).

²⁶ Do Trybunału nie zwrócono się z pytaniem dotyczącym zasady równoważności. W każdym wypadku nie dysponuje on żadnym dowodem mogącym wzbudzać wątpliwości co do zgodności art. 394 ust. 3 LEC ze wspomnianą zasadą. Zgodnie ze wskazówkami udzielonymi przez Caixabank i rząd hiszpański przepis ten stosuje się bez rozróżnienia do postępowań mających za przedmiot prawa wywodzone z prawa Unii i do postępowań mających za przedmiot prawa wywodzone z prawa krajowego. Zobacz podobnie wyrok Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (pkt 96).

praw, jakie wywodzi on z dyrektywy 93/13, „praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym”. Innymi słowy – zasada ta sprzeciwia się temu, aby takie powództwo wiązało się z nadmiernymi kosztami dla konsumenta²⁷.

53. Tak więc okoliczność, że wniesienie takiego powództwa wymaga pomocy adwokata, jak to wydaje się mieć miejsce w Hiszpanii, i że konsument musi zapłacić przynajmniej część wynagrodzenia tego adwokata, nie jest sama w sobie sprzeczna z zasadą skuteczności²⁸. Niemniej jednak ponieważ wynagrodzenie to stanowi co do zasady istotną część kosztów ponoszonych w ramach postępowania sądowego²⁹, gdyby konsument, w przypadku wygrania sprawy, mógł przenieść na przedsiębiorcę jedynie niewielką część poniesionych kosztów wspomnianego wynagrodzenia, a nawet nie mógł przenieść żadnej ich części, mogłoby to poważnie zniechęcić go do wszczęcia postępowania przed sądem³⁰. Koszty adwokackie mogłyby zatem stać się w wielu sytuacjach, w zależności od stosowanych stawek, kosztami nadmiernymi w stosunku do korzyści, jakie konsument uzyskałby w wyniku wytoczenia powództwa, czyniąc nadmiernie utrudnionym wykonywanie przed sądem praw, które konsument wywodzi z dyrektywy 93/13³¹.

54. W związku z powyższym wynika z tego moim zdaniem, że konsument, który wygrał sprawę po wytoczeniu przez siebie powództwa sądowego, powinien mieć możliwość odzyskania od przedsiębiorcy, który przegrał sprawę, w ramach ustalania kosztów, nie całości wynagrodzenia uzgodnionego ze swoim adwokatem, lecz *kwoty uzasadnionej i proporcjonalnej* do kosztów, jakie musiał obiektywnie ponieść w celu wytoczenia takiego powództwa, czyli kwoty wystarczającej do złagodzenia nadmiernego charakteru tego wynagrodzenia. W przeciwnym razie, jak podkreślił Caixabank, konsumenci mogliby żądać w ramach takiego ustalania kosztów zwrotu kosztów wynagrodzenia swobodnie uzgodnionego ze swoim adwokatem, wykraczającego, nawet w znacznym stopniu, poza to, co było obiektywnie niezbędne³².

55. Państwa członkowskie dysponują w ramach swojej autonomii proceduralnej szerokim zakresem uznania w tym względzie. Mogą one co do zasady zapewnić przestrzeganie wymogu, o którym mowa w poprzednim punkcie, w ramach przepisów krajowych dotyczących ustalania kosztów, które to przepisy, jak słusznie podkreślił rząd polski w swoich uwagach, wykazują pewne rozbieżności, nierozzerwalnie związane z brakiem harmonizacji na szczeblu europejskim w tej dziedzinie: niektóre przewidują, że strona przegrywająca powinna zwrócić całość wynagrodzenia adwokata strony wygrywającej; inne – że każda ze stron pokrywa własne koszty; jeszcze inne, wśród których znajdują się przepisy hiszpańskie, przewidują, że strona wygrywająca może

²⁷ Zobacz podobnie wyroki: z dnia 5 grudnia 2013 r., Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, pkt 41); z dnia 12 lutego 2015 r., Baczó i Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88, pkt 50, 52, 53); a także z dnia 3 kwietnia 2019 r., Aqua Med (C-266/18, EU:C:2019:282, pkt 54). Zobacz także opinia rzecznika generalnego P. Mengozziego w sprawie Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:532, pkt 35, 36, 56).

²⁸ Zobacz podobnie wyrok z dnia 12 lutego 2015 r., Baczó i Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88, pkt 54, 55).

²⁹ Zobacz podobnie wyrok z dnia 28 lipca 2016 r., United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611, pkt 22).

³⁰ Caixabank podkreślił w swoich uwagach, że wynagrodzenie żądane przez adwokatów w ramach postępowań w sprawie ustalenia kosztów niekoniecznie odpowiada kosztom zafakturowanym ich klientom, podnosząc ponownie, że w niniejszym przypadku wynagrodzenie, jakie powinni zapłacić powodowie w postępowaniu głównym, jest znacznie niższe od wynagrodzenia żadanego przez ich adwokata (zob. przypis 6 do niniejszej opinii). Pytania prejudycjalne mają zatem na celu nie ochronę interesu konsumentów polegającego na tym, aby nie obciążać ich kosztami sądowymi, lecz interesu ich adwokatów w dochodzeniu wyższego wynagrodzenia. Niemniej jednak jestem zdania, że istnieje oczywisty związek między tymi dwoma aspektami.

³¹ Zobacz podobnie wyrok z dnia 13 września 2018 r., Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 68); a także analogicznie opinia rzecznika generalnego M. Camposa Sáncheza-Bordony w sprawie United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:201, pkt 68). Ponadto Trybunał stwierdził już, że „[w] przypadku sporów o przedmiocie, którego wartość jest często ograniczona, wynagrodzenie adwokata mogłoby przekroczyć wartość chronionych interesów, co mogłoby odwieść konsumenta od podjęcia obrony przed stosowaniem nieuczciwych warunków” [zob. w szczególności wyrok z dnia 27 czerwca 2000 r., Océano Grupo Editorial i Salvat Editores (od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, pkt 26)].

³² Zobacz w tym względzie opinia rzecznika generalnego M. Camposa Sáncheza-Bordony w sprawie United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:201, pkt 53, 65, 66).

odzyskać jedynie część tego wynagrodzenia³³. Te różne przepisy są zgodne z zasadą skuteczności, o ile, jak pragnę przypomnieć, umożliwiają konsumentowi odzyskanie od przedsiębiorcy, tytułem wynagrodzenia adwokata, uzasadnionej i proporcjonalnej kwoty.

56. W przeciwieństwie do EL i TP, a podobnie jak Caixabank i rząd hiszpański, nie sądzę, aby wyrok Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria podważał tę wykładnię.

57. W wyroku tym Trybunał orzekł, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności stoją na przeszkodzie „uregulowaniom pozwalającym na obciążenie konsumenta częścią kosztów postępowania, stosownie do wysokości kwot nienależnie zapłaconych, które zostały mu zwrócone w wyniku stwierdzenia nieważności warunku umownego ze względu na jego nieuczciwy charakter”. Zdaniem Trybunału takie uregulowanie w zakresie kosztów tworzy istotną przeszkodę mogącą zniechęcić konsumentów do zwrócenia się do sądu o stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku umownego³⁴.

58. Dokładniej rzecz ujmując – sprawa, w której zapadł wspomniany wyrok, dotyczyła art. 394 ust. 1 i 2 LEC. Podczas gdy w ust. 1 przewidziano, jak pragnę przypomnieć, że strona przegrywająca powinna pokryć koszty poniesione przez stronę wygrywającą, to ust. 2 stanowi, że w przypadku częściowego uwzględnienia żądań jednej ze stron lub oddalenia ich żądań każda z nich powinna co do zasady pokryć własne koszty oraz połowę kosztów wspólnych. Na podstawie tych przepisów jeżeli konsument w ramach tego samego powództwa wnosi o stwierdzenie nieważności warunku umownego, a także o zwrot nienależnie zapłaconych kwot na podstawie tego warunku, i jeżeli pierwszy wniosek jest zasadny, lecz kwota żądana w ramach drugiego nie odpowiada kwotom, do których zwrotu ów konsument jest rzeczywiście uprawniony, przedsiębiorca nie zostaje co do zasady obciążony całością kosztów³⁵. To właśnie ten przepis dotyczący podziału kosztów Trybunał uznał za sprzeczny z prawem Unii.

59. Tymczasem, *po pierwsze*, mam zastrzeżenia wobec tej wykładni. Moim zdaniem przepis, zgodnie z którym każda strona powinna pokryć własne koszty, w sytuacji gdy niektóre żądania zostaną uwzględnione, a inne oddalone, jest oparty na zasadzie słuszności, która często znajduje odzwierciedlenie w prawie państw członkowskich (jak również w regulaminie postępowania przed Trybunałem³⁶), co nie czyni wykonywania przez konsumentów praw, jakie wywodzą oni z dyrektywy 93/13, „w praktyce niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym”. Jeśli część żądań konsumenta zostaje oddalonych, podczas gdy sąd prawidłowo zastosował prawo Unii, w stosownym przypadku podnosząc z urzędu nieuczciwy charakter spornych warunków, to nie widzę, co miałoby stać na przeszkodzie podziałowi kosztów między stronami.

60. W każdym wypadku, *po drugie*, przy założeniu, że Trybunał się ze mną nie zgodzi, pragnę podkreślić, iż wyrok Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria dotyczył przepisu regulującego *podział kosztów* między stronami. Trybunał nie wypowiedział się natomiast w rozpatrywanej w niniejszej sprawie kwestii *dokładnej wysokości kosztów*, a w szczególności wynagrodzenia adwokata, którego kwotę wygrywający konsument może przenieść na przedsiębiorcę obciążonego kosztami postępowania. Nie można zatem słusznie wywnioskować z tego, że w ramach ustalania kosztów konsument powinien mieć możliwość odzyskania całości wynagrodzenia uzgodnionego ze swoim adwokatem.

³³ Zobacz, w odniesieniu do szczegółowej analizy różnych istniejących w państwach członkowskich przepisów dotyczących kosztów, <https://e-justice.europa.eu/37/FR/costs?init=true>.

³⁴ Zobacz wyrok Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (pkt 96, 98, 99).

³⁵ Zobacz wyrok Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (pkt 94).

³⁶ Zobacz podobnie art. 138 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem.

61. W świetle powyższego uregulowanie krajowe takie jak art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie pierwsze LEC, które ogranicza wysokość wynagrodzenia adwokata, którego kwotę konsument wygrywający sprawę może przenieść na przedsiębiorcę obciążonego kosztami postępowania, jest moim zdaniem co do zasady zgodne z zasadą skuteczności. Takie uregulowanie nie wykracza samo w sobie poza zakres uznania, jakim dysponują państwa członkowskie w ramach ich autonomii proceduralnej.

62. *Z jednej strony*, jak podnosi rząd hiszpański, taki pułap pozwala na pewną standaryzację tego, co stanowi uzasadnioną i proporcjonalną wysokość kosztów podlegających zwrotowi w zależności od wartości przedmiotu lub rodzaju sporów, wykluczając zwrot kosztów niezwykle wysokiego wynagrodzenia adwokata³⁷.

63. *Z drugiej strony* pragnę przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w celu zastosowania zasady skuteczności każdy przypadek, w którym powstaje pytanie, czy krajowy przepis proceduralny nie czyni niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym stosowanie prawa Unii, należy rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca odnośnego przepisu w całej procedurze, przebiegu tej procedury i jej cech szczególnych przed poszczególnymi sądami krajowymi. W tym kontekście należy rozważyć w razie potrzeby zasady leżące u podstaw krajowego systemu sądownictwa, takie jak zasada pewności prawa lub poszanowanie prawa do obrony³⁸.

64. Otóż, *przede wszystkim*, ta ostatnia zasada przemawia na rzecz pułapu takiego jak przewidziany w art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie pierwsze LEC. Przepisy dotyczące kosztów powinny być bowiem w miarę możliwości proste, a ich rezultaty przewidywalne³⁹. W tym względzie, jak podnosi rząd hiszpański, pułap ten przyczynia się konkretnie do zapewnienia przewidywalności kosztów, jakie strony sporu będą mogły być zmuszone ponieść.

65. *Następnie*, jak podnoszą rządy hiszpański i polski, pułap kosztów podlegających zwrotowi umożliwia, w trosce o poszanowanie prawa do obrony, wyważenie korzyści, jaką podmioty mogą czerpać z postępowania sądowego, i ryzyka, jakie podejmują one poprzez wszczęcie postępowania. Z tego punktu widzenia taki pułap zapewnia ochronę konsumentom. Gdyby bowiem w braku takiego pułapu⁴⁰ konsument ponosił ryzyko konieczności pokrycia wszystkich kosztów wynagrodzenia adwokata przedsiębiorcy (które mogłyby być bardzo wysokie), gdyby przedsiębiorca wygrał sprawę, mogłoby to poważnie zniechęcić takiego konsumenta do

³⁷ Zobacz analogicznie wyrok z dnia 28 lipca 2016 r., *United Video Properties* (C-57/15, EU:C:2016:611, pkt 25). Co się tyczy kwestii, jakie koszty są niezbędne, aby konsument mógł skutecznie dochodzić swoich praw lub by miał zapewnioną obronę, uważam, podobnie jak rząd polski, że władze krajowe są co do zasady najbardziej odpowiednie do określenia, w porozumieniu z zawodami prawniczymi i innymi zainteresowanymi podmiotami, kosztów danego rodzaju postępowań lub danej wartości [zob. analogicznie opinia rzecznika generalnego M. Camposa Sáncheza-Bordony w sprawie *United Video Properties* (C-57/15, EU:C:2016:201, pkt 73, 75)].

³⁸ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 10 czerwca 2021 r., *BNP Paribas Personal Finance* (od C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

³⁹ Zobacz podobnie wyrok z dnia 6 października 2015 r., *Orizzonte Salute* (C-61/14, EU:C:2015:655, pkt 61); a także analogicznie wyroki: z dnia 13 lutego 2014 r., *Komisja/Zjednoczone Królestwo* (C-530/11, EU:C:2014:67, pkt 54, 58); z dnia 17 października 2018 r., *Klohn* (C-167/17, EU:C:2018:833, pkt 70).

⁴⁰ Oczywiście nie można w imię ochrony konsumenta wymagać, by pułap kosztów podlegających zwrotowi nie miał zastosowania w przypadku, gdy konsument wygrał sprawę, lecz znajdował zastosowanie w przypadku, gdy to przedsiębiorca wygrał sprawę. Taka wykładnia stanowiłaby naruszenie zasady równości broni (lub równości procesowej), a zatem byłaby niezgodna z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Zobacz w odniesieniu do tej zasady w szczególności wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., *Toma i Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci* (C-205/15, EU:C:2016:499, pkt 36, 47).

wszczęcia postępowania sądowego⁴¹. Z tego punktu widzenia przepis taki jak art. 394 ust. 3 LEC nie skutkuje zniechęceniem konsumenta do dochodzenia swoich praw na drodze sądowej, lecz wręcz przeciwnie, zachęca go do tego.

66. *Wreszcie*, jak podnosi Caixabank, należy wziąć pod uwagę mechanizmy przewidziane w przepisach krajowych, mające na celu złagodzenie ewentualnych trudności finansowych konsumenta, takie jak uzyskanie pomocy prawnej, która mogłaby pozwolić na zrekompensowanie kosztów wynagrodzenia adwokata, obciążających w danym przypadku konsumenta po ustaleniu kosztów⁴².

67. *Zresztą*, jak podnosi rząd hiszpański, w niniejszej sprawie przewidziany w art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie pierwsze LEC pułap nie stanowi bezwzględnego ograniczenia. Można od niego odstąpić, przynajmniej wówczas, gdy sąd stwierdzi, że strona obciążona kosztami postępowania dopuściła się niedbalstwa⁴³.

68. *W kontekście powyższego*, zgodnie z tym, co wyjaśniłem w pkt 54 niniejszej opinii, zasada skuteczności sprzeciwia się uregulowaniu krajowemu przewidującemu w odniesieniu do kosztów podlegających zwrotowi przez stronę wygrywającą pułap tak niski, że konsumenci nie mogliby, ogólnie rzecz biorąc, uzyskać zwrotu uzasadnionej i proporcjonalnej kwoty w stosunku do kosztów, jakie obiektywnie muszą ponieść w celu wytoczenia powództwa⁴⁴.

69. Poza tym bowiem, że taki pułap mógłby poważnie zniechęcić konsumentów do dochodzenia swoich praw na drodze sądowej, jestem zdania, że gdyby przedsiębiorca ponosił jedynie niewielką część kosztów wynagrodzenia adwokata wykazanego przez konsumenta, skutek zniechęcający, jaki art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 7 ust. 1 tej dyrektywy miał powiązać ze stwierdzeniem nieuczciwego charakteru warunku umownego, byłby poważnie osłabiony, jak słusznie podnoszą EL i TP, a także Komisja⁴⁵.

70. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytanie drugie, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności nie stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które przewiduje, w ramach ustalania kosztów związanych z powództwem o stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku umownego, pułap mający zastosowanie do podlegających zwrotowi kosztów wynagrodzenia adwokata na rzecz konsumenta, który wygrał sprawę, przez przedsiębiorcę obciążonego kosztami postępowania, o ile pułap ten pozwala na uzyskanie przez konsumenta z tego tytułu zwrotu kwoty uzasadnionej i proporcjonalnej w stosunku do kosztów, jakie musiał on obiektywnie zapłacić, aby wytoczyć takie powództwo.

⁴¹ Zobacz analogicznie opinia rzecznika generalnego M. Camposa Sáncheza-Bordony w sprawie United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:201, pkt 67, 68).

⁴² Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 5 grudnia 2013 r., Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, pkt 42); z dnia 12 lutego 2015 r., Baczó i Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88, pkt 55).

⁴³ Jak przewidziano w art. 394 ust. 3 akapit drugi LEC. Rząd hiszpański utrzymuje, że zgodnie z orzecznictwem sądów hiszpańskich od stosowania spornego pułapu można odstąpić także wtedy, gdy sekretarz sądu lub sąd rozpoznający sprawę stwierdzi, że spór jest szczególnie złożony. Komisja podważa to stwierdzenie, uznając, że złożoność sporu można uwzględnić jedynie w granicach tego pułapu. W każdym wypadku kwestia ta nie stanowi moim zdaniem decydującego elementu dla udzielenia odpowiedzi na przedstawione pytania.

⁴⁴ Zobacz analogicznie wyrok z dnia 28 lipca 2016 r., United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611, pkt 26, 29, 30, 32).

⁴⁵ Zobacz analogicznie wyroki: Gutiérrez Naranjo (pkt 63); z dnia 28 lipca 2016 r., United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611, pkt 27).

2. W przedmiocie sposobu ustalania wartości przedmiotu sporu dla celów obliczenia kosztów podlegających zwrotowi na rzecz konsumenta (pytanie pierwsze)

71. Pytanie pierwsze przedstawione przez sąd odsyłający, streszczone w pkt 43 niniejszej opinii, dotyczy, jak pragnę przypomnieć, przepisów przewidzianych w hiszpańskim prawie proceduralnym w celu określenia wartości przedmiotu sporu. Pragnę podkreślić na wstępie, że Trybunał jest właściwy do zbadania takich przepisów, szczególnie technicznych, wyłącznie w zakresie, w jakim wspomniana wartość stanowi podstawę obliczenia wysokości kosztów, których zwrot konsument może uzyskać w przypadku wygrania sprawy⁴⁶ (z uwzględnieniem w szczególności pułapu określonego w art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie pierwsze LEC), i w jakim wartość ta ma w tym względzie wpływ na koszty, które może być on zmuszony ponieść w celu dochodzenia na drodze sądowej praw przysługujących mu na mocy dyrektywy 93/13.

72. Trybunał powinien zatem w niniejszej sprawie czuwać nad tym, by nie zagłębić się, jak próbują go to tego nakłonić strony postępowania, w szczegóły obliczania wartości przedmiotu sporu na podstawie przepisów prawa hiszpańskiego, a nawet w rozstrzyganie kwestii związanych wyłącznie z tym prawem. Przeciwnie, powinien on ograniczyć się do zbadania tych przepisów z punktu widzenia zasady skuteczności⁴⁷, zgodnie z ogólnymi wytycznymi dotyczącymi kosztów ponoszonych przez konsumentów, które to wytyczne przedstawiłem w odpowiedzi na poprzednie pytanie.

73. Co się tyczy, *po pierwsze*, faktu, że na podstawie art. 253 i 411 LEC, zgodnie z ich wykładnią dokonaną przez sądy hiszpańskie, wartość przedmiotu sporu powinna zostać ustalona na początku postępowania w oparciu o informacje podane przez konsumenta w pozwie i nie może już zostać zmieniona na późniejszym etapie postępowania ani tym bardziej w ramach ustalania kosztów, pragnę poczynić następujące obserwacje.

74. *Przed wszystkim*, chociaż EL i TP podnoszą, że istnieje rozbieżne orzecznictwo krajowe, zgodnie z którym w prawie hiszpańskim koszty powinny zawsze być obliczane na podstawie rzeczywistego interesu gospodarczego, jaki konsument ma w wytoczeniu powództwa, niezależnie od wartości przedmiotu sporu ustalonej w ramach postępowania co do istoty sprawy, pragnę podkreślić, że do Trybunału nie należy rozstrzyganie krajowych sporów orzeczniczych. Trybunał powinien udzielić odpowiedzi na zadane pytanie w świetle wyjaśnień przedstawionych w tym względzie w postanowieniu odsyłającym⁴⁸.

75. *Następnie* pragnę przypomnieć, że jak wskazano w pkt 63 niniejszej opinii, każdy przypadek, w którym powstaje pytanie, czy krajowy przepis proceduralny nie narusza zasady skuteczności, należy rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca tego przepisu w całości procedury, jej przebiegu i jej cech szczególnych, przed różnymi sądami krajowymi, a także z uwzględnieniem w tych ramach zasad leżących u podstaw krajowego systemu sądownictwa.

⁴⁶ Jak wyjaśnia sąd odsyłający, wartość przedmiotu sporu ma wpływ na inne kwestie proceduralne, takie jak charakter postępowania i dostępne środki odwoławcze.

⁴⁷ Pragnę przypomnieć, że do Trybunału nie zwrócono się z pytaniem dotyczącym zasady równowagi. EL i TP podnieśli jednak, że jeśli chodzi o określenie wartości przedmiotu sporu, do postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką stosuje się korzystniejsze zasady, w ramach których przyjęta wartość przedmiotu sporu stanowi zazwyczaj saldo rozpatrywanego kredytu. Caixabank i Komisja uważają, że tego rodzaju postępowanie nie jest porównywalne z postępowaniem takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, z czym się właściwie zgadzam. W każdym wypadku wyłącznie do sądu krajowego, który ma bezpośrednią znajomość mających zastosowanie zasad proceduralnych, należy zbadanie podobieństwa danych powództw [zob. w szczególności wyrok z dnia 9 lipca 2020 r., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, pkt 77 i przytoczone tam orzecznictwo].

⁴⁸ Zobacz podobnie wyrok z dnia 29 kwietnia 2021 r., Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341, pkt 37).

76. W tym względzie Caixabank i rząd hiszpański podnoszą, że skodyfikowana w art. 411 LEC zasada „perpetuatio iurisdictionis” jest uzasadniona w szczególności względami pewności prawa. Ta pewność prawa oznacza, że strony, w tym przedsiębiorca, powinny mieć możliwość poznania od początku postępowania potencjalnych kosztów gospodarczych sporu i przewidywalnego nakładu finansowego, jaki się z nim wiąże⁴⁹. Podmioty prawa mogą w konsekwencji odpowiednio dostosować swoje zachowanie, a w szczególności, w konsekwencji, swoją strategię procesową. Rozważania te pokrywają się z rozważaniami, które przedstawiłem w pkt 64 niniejszej opinii. Wydaje mi się zatem rozsądne, aby wartość przedmiotu sporu musiała zostać ustalona na początku postępowania i nie mogła już zostać zmieniona na etapie ustalania kosztów.

77. *Wreszcie*, z uwzględnieniem powyższego, Caixabank i rząd hiszpański wskazały, że zgodnie z prawem hiszpańskim sąd jest uprawniony do kontroli, w ramach postępowania co do istoty sprawy i w razie potrzeby z urzędu, wskazanej przez powoda wartości przedmiotu sporu. Moim zdaniem kwestia ta jest istotna. Według mnie skoro konsument niekoniecznie jest świadomy swoich praw, sąd krajowy powinien dokonać „pozytywnej interwencji”, o której mowa wielokrotnie w orzecznictwie Trybunału⁵⁰, sprawdzając, w razie potrzeby z urzędu, czy wartość przedmiotu sporu wskazana przez wspomnianego konsumenta w pozwie odpowiada interesowi gospodarczemu, jaki ma on rzeczywiście w sporze. W przypadku gdyby ten ostatni wskazał zbyt niską kwotę, sąd powinien poinformować go o konsekwencjach, jakie mogłoby to mieć dla ustalenia kosztów, i zezwolić mu na skorygowanie tej kwoty z poszanowaniem prawa do obrony.

78. Co się tyczy, *po drugie*, okoliczności, że wartość przedmiotu sporu takiego jak spór w postępowaniu głównym, ustalona jako „nieokreślona” na początku postępowania, nie jest „możliwa do oszacowania” w rozumieniu art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie drugie LEC, co prowadzi do zastosowania dla celów ustalenia kosztów orientacyjnej kwoty w wysokości 18 000 EUR (lub raczej w niniejszym przypadku 30 000 EUR), kwestia ta jest moim zdaniem prosta.

79. Niektóre bowiem szeroko dyskutowane przed Trybunałem aspekty nie mają rzeczywistego znaczenia do celów udzielenia przez niego odpowiedzi. W tym względzie pragnę zauważyć, że strony w postępowaniu głównym nie zgadzają się *przede wszystkim* co do stanu orzecznictwa krajowego dotyczącego wspomnianego art. 394 ust. 3. EL i TP podnoszą bowiem, że zgodnie z orzecznictwem Tribunal Supremo (sądu najwyższego) sprawy, w których wartość przedmiotu sporu nie jest „możliwa do oszacowania”, stanowią wyłącznie sprawy, w których wartość przedmiotu sporu nie ma żadnego charakteru majątkowego, takie jak postępowania dotyczące o stwierdzenia nieważności procedury wyborczej. Natomiast sprawy, w których wartość przedmiotu sporu ma charakter majątkowy i która po prostu nie jest możliwa do określenia w sposób dokładny od samego początku, nie mogą zostać za takie uznane, a zatem nie są objęte tym przepisem, co Caixabank kwestionuje. *Następnie* strony w postępowaniu głównym spierają się co do metody ustalania wartości przedmiotu sporu w sprawie takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym. Zdaniem EL i TP zgodnie z art. 251 ust. 8 LEC należy oprzeć się w tym względzie na saldzie kredytu, ponieważ ważność umowy jest przynajmniej częściowo kwestionowana. Zdaniem Caixabank ponieważ saldo kredytu jest wierzytelnością banku, nie może być ono brane pod uwagę przy ustalaniu wartości przedmiotu sporu wniesionego przez konsumenta będącego kredytobiorcą. Zamiast tego należałoby oprzeć się, zgodnie z art. 251 ust. 1 tej ustawy, na zapłaconych nienależnie przez konsumentów w nadmierny sposób kwotach,

⁴⁹ Zobacz opinia rzecznika generalnego M. Camposa Sáncheza-Bordony w sprawie United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:201, pkt 63, 74).

⁵⁰ Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 27 czerwca 2000 r., Océano Grupo Editorial i Salvat Editores (od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, pkt 27); z dnia 6 października 2009 r., Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, pkt 31); a także z dnia 14 kwietnia 2016 r., Sales Sinués i Drame Ba (C-381/14 i C-385/14, EU:C:2016:252, pkt 23).

których zwrotu żądają. *Wreszcie* strony spierają się co do kwestii, czy EL i TP mogli zgodnie z prawem wskazać w pozwie określoną kwotę, przynajmniej w sposób pośredni, jako wartość przedmiotu sporu.

80. Tymczasem, jak już wspomniałem w pkt 74 niniejszej opinii, zadaniem Trybunału nie jest rozstrzyganie kontrowersji w orzecznictwie dotyczących wykładni prawa krajowego, a z pewnością nie należy do niego rozstrzyganie kwestii dotyczącej tego, jaka powinna być wartość przedmiotu sporu takiego jak w postępowaniu głównym w świetle hiszpańskich przepisów proceduralnych. Do Trybunału nie należy również ustalenie, czy EL i TP mogli zgodnie z prawem wskazać określoną wartość przedmiotu sporu w pozwie.

81. W tej sytuacji, moim zdaniem, bez względu na orzecznictwo krajowe i metodę określania wartości przedmiotu sporu dla celów stosowania przepisów hiszpańskich dotyczących ustalania kosztów zasada skuteczności wymaga po prostu, jak wskazałem w odpowiedzi na pytanie drugie, aby przepisy te umożliwiały konsumentowi uzyskanie od przedsiębiorcy tytułem wynagrodzenia adwokata zwrotu kwoty uzasadnionej i proporcjonalnej do kosztów, jakie powinien on obiektywnie ponieść w celu wytoczenia powództwa. W niniejszej sprawie do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy ustalenie wartości przedmiotu sporu na kwotę 30 000 EUR, z tym skutkiem, że w zastosowaniu pułapu przewidzianego w art. 394 ust. 3 akapit pierwszy zdanie pierwsze LEC powodowie w postępowaniu głównym będą mogli uzyskać od Caixabank jedynie zwrot kosztów wynagrodzenia adwokata w wysokości 10 000 EUR, spełnia ten wymóg⁵¹.

82. Mając na względzie całość powyższych rozważań, proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytanie pierwsze, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności nie stoją na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi wartość przedmiotu sporu stanowiąca podstawę obliczenia kosztów podlegających zwrotowi na rzecz konsumenta, który wygrał sprawę, musi zostać określona w pozwie, przy czym wartość ta nie może zostać później zmieniona, i w których przewidziano, że ową wartość określa się w odniesieniu do niektórych sporów w sposób orientacyjny, pod warunkiem że przepisy te nie czynią wykonywania przez konsumenta jego praw wynikających z tej dyrektywy niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym. W tym kontekście do sądu rozpoznającego sprawę należy zbadanie, w razie potrzeby z urzędu, czy wartość wskazana przez konsumenta w pozwie odpowiada interesowi gospodarczemu, jaki konsument ten ma rzeczywiście w sporze.

V. Wnioski

83. Mając na względzie całość powyższych rozważań, proponuję, aby na pytania przedstawione przez Juzgado de Primera Instancia n° 49 de Barcelona (sąd pierwszej instancji nr 49 w Barcelonie, Hiszpania) Trybunał odpowiedział w następujący sposób:

- 1) Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które przewiduje, w ramach ustalania kosztów związanych z powództwem o stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunku umownego, pułap mający zastosowanie do podlegającego zwrotowi wynagrodzenia adwokata na rzecz konsumenta, który wygrał sprawę, przez

⁵¹ Pragnę zauważyć w tym względzie, że sąd odsyłający nie wyjaśnił, w jaki sposób kwota w wysokości ponad 25 000 EUR żądana przez adwokata powodów w postępowaniu głównym miałyby być uzasadniona i proporcjonalna. Przeciwnie, z uwag Caixabank wynika, że izba adwokacka w Barcelonie wydała opinię, w której uznała, iż żądana kwota była wygórowana.

przedsiębiorcę obciążonego kosztami postępowania, o ile pułap ten pozwala na uzyskanie przez konsumenta z tego tytułu zwrotu kwoty uzasadnionej i proporcjonalnej w stosunku do kosztów, jakie musiał on obiektywnie zapłacić, aby wytoczyć takie powództwo.

- 2) Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi wartość przedmiotu sporu stanowiąca podstawę obliczenia kosztów podlegających zwrotowi na rzecz konsumenta, który wygrał sprawę, musi zostać określona w pozwie, przy czym wartość ta nie może zostać później zmieniona, i w których przewidziano, że ową wartość określa się w odniesieniu do niektórych sporów w sposób orientacyjny, pod warunkiem że przepisy te nie czynią wykonywania przez konsumenta jego praw wynikających z tej dyrektywy niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym. W tym kontekście do sądu rozpoznającego sprawę należy zbadanie, w razie potrzeby z urzędu, czy wartość wskazana przez konsumenta w pozwie odpowiada interesowi gospodarczemu, jaki konsument ten ma rzeczywiście w sporze.